

4–17 ÉVESEK ÉS SZÜLEIK SZOCIÁLISÉRDEK-ÉRVÉNYESÍTŐ KÉPESSÉGEINEK MŰKÖDÉSE

Kasik László

SZTE Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: szociális képességek, szociálisérdek-érvényesítés, összefüggés-vizsgálat

A szociális kompetencia működésével foglalkozó kutatások egyik fontos jellemzője, hogy az egyes pszichikus összetevők működési mechanizmusainak értékelése egyszerre több személy (gyermek, pedagógus, kortárs, szülő, testvér) véleménye alapján történik. A 2008-ban és 2009-ben végzett kutatásainkban a szociálisérdek-érvényesítő (együtműködési, segítő, versengési, vezetési) képességek dimenzióinak (pl. a hozzájárulás és részesedés viszonya, a segítségnyújtás érdeke, a versengés ideje, a vezető-vezetett kapcsolat alapja) 4, 8, 11 és 17 éves kori (N=242) működését vizsgáltuk. A gyermeki önjellemzés mellett a pedagógusok értékelését is kértük, valamint a képességek természetéből fakadóan (a viselkedés öröklött mechanizmusain alapuló szabályozó funkciót látnak el) másik célunk a gyermeki és a szülői önjellemzés összefüggéseinek a feltárása volt, tehát a hagyományos vizsgálati eljárással ellentétben a szülők nem gyermekük, hanem önmaguk viselkedését értékelték.

A vizsgálatok során egy általunk kidolgozott kérdőív három változatát alkalmaztuk (Szociálisérdek-érvényesítő képességek kérdőív: gyermeki önjellemzés 4–10 évesek és 11–18 évesek részére; ezek pedagógusváltozata; szülői önjellemzés). A kérdőívváltozatok mindegyik életkorban és értékelő esetében jól működtek, a Cronbach-féle reliabilitásmutatók 0,81 és 0,95 közöttiek.

Az eredmények alapján az eltérés igen jelentős az önjellemzés és a pedagógusok ítélete között, ám egyik értékelő véleménye alapján sincs a 11 és a 17 évesek képességdimenzióinak működésében szignifikáns eltérés. Nemek szerinti szignifikáns különbségek – ugyancsak mindkét értékelő alapján – főként a két idősebb korosztály körében mutathatók ki, azonban más-más dimenzióknál. A szülői és a gyermeki önjellemzés között a legtöbb képességdimenziónál erősebb a kapcsolat, mint a pedagógus értékelése és a gyermeki önjellemzés között, amely eredmények megegyeznek a nemzetközi kutatási adatokkal, hiszen a korrelációs értékek a 4 és a 17 évesek körében erősebbek, mint a 8 és a 11 éveseknél.

A vizsgálat számos új információt nyújt a szociálisérdek-érvényesítő képességek működéséről, amely eredmények alapjai lehetnek különböző célú fejlesztő programok kidolgozásának, illetve segíthetik a már meglévő, a vizsgált képességekre irányuló programok újragondolását.